
ANDRES NEROMANO:
Orta Amerika'ya döndüğünde ise, Kolombiya konsolosu
olarak Buenos Aires'te çalışma
ARGENTINA Y OTROS POEMAS
Modernismo
modern Latin Amerika anlatısının
Orta Amerika'nın b ğini ve demokr
"Mallerme'nin gizine erdim," demiştir.
Verlaine Rimbaud Mal-
ugo'ya esir, Verlaine'e özenen,
küsmüştür
ve kozmopolittim, moderndim olduk
Gemsiz tavdır koşuran
caydım
dario

Bütün Latin Amerika ve İspanyol şiirini etkileyen *modernismo* hareketinin öncüsü sayılan, Nikaragualı şair **Ruben Dario** (1867-1916) Fransız parnas akımından etkilenerek yazdığı Azul (Mavi) ve Simgeci şairlerin belirgin etkisinin görüldüğü Prosas profanes y otros poemas (Kutsal Olmayan Düzyazı Şiirler ve Öbür Şiirler) adlı yapıtlarıyla İspanyol-Amerikan şiirinde çığır açmıştır. 1908'de yayımlanan Cantos de vida y esperanza'da (Yaşam ve Umut Şarkıları) ise Avrupa şiirinin etkisinden sıyrıldığı görülür. Dario hem çağdaş İspanyol şiirindeki öncü rolü, hem ilginç kişiliğiyle kendisinden sonra gelen kuşakları önemli ölçüde etkilemiştir.

DARIO

Kavram Yayınları
69
Kavram Yeryüzü Şairleri 12
Birinci Basım: Ağustos 1995

Dizi editörü: Erdal Alova
Tasarım: Sadık Karamustafa
Yayım hakları Kavram'dadır.
Yayınevinin yazılı izni olmadan, şiir ve yazılardan
hiçbir biçimde alıntı yapılamaz, seçkilerde kullanılamaz.
ISBN 975 366 063 2

Dizgi: Kavram, Baskı ve cilt: Numune
Türkiye Genel Dağıtımı: DADA
Kavram, Billurcu Sk. 3/3 Beyoğlu, İstanbul
tel: (0 212) 244 02 85, fax: 245 25 22

RUBÉN DARIO

Bütün Şiirlerinden Seçmeler

ADNAN ÖZER

KAV
RAM

İÇİNDEKİLER

Rubén Dario'nun Şiir Serüveni
Adnan Özer **9**

İLK ŞİİRLER'den (1880-88)
"Sotto Voce" **25**
Hüzünlü Dizeler **26**

TAŞLAMALAR'dan (1887)
Öndeyiş **30**
I-LVIII **31-44**

DİZELER'den (1887)
I **47**
II **48**

MAVİ'den (1888-90)
Bahar Demleri **51**
Venüs **55**
Walt Whitman **56**

KUTSAL OLMAYAN DÜZYAZI ŞİİRLER VE ÖBÜR ŞİİRLER'den (1886-1901)
XXXIV. Sonat **59**
Paul Verlaine'in Ölümüne İlahi **61**
"Tanrının Kuleleri! Şairler!" **64**

HAYATIN VE UMUDUN ŞARKILARI, KUĞULAR VE ÖBÜR ŞİİRLER'den (1905)
Hayatın ve Umudun Şarkıları **67**
Tropik Akşamı **76**

Baharda Hazan Şarkısı **77**
Salyangoz **81**
Gri Majör Senfoni **82**
Güzden Kalan **85**
Yok Ölüme Çare **86**

GEZGİN ŞARKI'dan (1907)
Vay ki! **89**
Noktürn **91**

GÜZ ŞİİRİ VE ÖBÜR ŞİİRLER'den (1910)
Güz Dizeleri **95**
Akşam Eyyamı **96**

ARJANTİN ŞARKISI VE ÖBÜR ŞİİRLER'den (1914)
Ekmeğimizin Sahibi **99**
Altın Dize **100**
Geç ve Unut **101**
Hüzünle, Derin Hüzünle... **102**
Baştan Çıkmalar **103**

Ek:
"Bir Hüsnühat İsterdim Kûfiden" **107**
"Âşık Değilsen Eğer, Bırak Kapını Çalsın Aşk" **108**

NOTLAR **109**
KISA YAŞAMÖYKÜSÜ **113**
ŞİİR ADLARI DİZİNİ **117**
İLK DİZE DİZİNİ **119**
KISA BİBLİYOGRAFYA **121**

RUBÉN DARIO'NUN ŞİİR SERÜVENİ

I. ORTA AMERİKALI BİR ŞAİR
(1867-1886)

Felix Rubén Garcia Sarmiento, 18 Ocak 1867'de Metapa'da doğdu. Burası Nikaragua'nın küçük bir kasabasıydı, İspanyol Amerikası'nın bir köşesi, dünyadan uzak bir yer... Felix Rubén Garcia, çok küçük yaşlarda şiir yazmaya başladı. Henüz 11 yaşını bitirmişti ki, "Rubén Dario" imzasıyla şiirlerini yayımladı. Dario adını Pers Kralı Dareios'dan esinlenerek aldığı söylenir. Rubén Dario çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını Orta Amerika'nın bu köşesinde geçirdi. Öğrenmeye açık, her şeye meraklı biri olarak. Genç Rubén, dinsel, geleneksel bilgilenme biçimlerine bağlanmaksızın kendince bilinçlendi, gerçekliği yaşadıklarından aldı, sürekli düşsellik içinde yaşadı. Sürekli kendini dinleyen naif bir çocuktu.

Rubén Dario'nun ilk edebi izlenimleri bir hüzün edebiyatı ve moda bir şiir dilinin ritmi üzerine oldu; ne var ki bu hüzün onun hüznü değildi, bu ritmin onun özgün ezgisi ile ilgisi yoktu. O izlenimlerini edinirken bir yandan da romantizmin kategorileri üzerine düşünüyordu. Kişisel deneyimlerinden doğan bir duyarlık peşindeydi.

Yine de Dario, başlangıçta bilinen temaları işlemekten ve şiirsellikten geri duramadı: Albümlere, kartpostallara yazılan şiirlere benzeyen çapkın dizeler yazdı. Bunlar bir ölümün yorumlanışı, bir tanışma, bir gezinin, bir anının, bir eğlencenin, bir kitabın

bıraktığı izler üzerine ya da kasabada geçen bir olay hakkındaydı. O günlerde yazdığı bütün şiirler bir olaya bağlıydılar; ve Dario bu olaylar hakkında güçlü sezgisiyle yorumlar getiriyor, betimliyordu. Bu şiirlerde uzayıp giden soyutlamalar yoktu. Ne var ki, bu şiirler Dario'nun güçlü sezgileri hakkında tam bir fikir vermezler, ta ki tene ilişkin tasvirlerini ortaya koyana kadar.

Rubén Dario entelektüel zihin yapısına sahip bir şairdi, şiirleri geçip giden hayatı bütün genişliğiyle yansıtmayı amaçlıyordu.

O yıllarda Orta Amerika'nın entelektüel çevrelerinde yeni bir akım başlamıştı. Politik liberalizm'di bu akımın temel yönsemesi. Dario'nun pek çok dizesi de kilisenin, krallığın zorbalıklarına karşı umudu ve ilerleme özlemini yansıtıyordu. Şair Orta Amerika'nın birliğini ve demokrasiyi özlüyordu. Bazı şiirlerinde ise açıkça militan bir tavrı sergiliyordu; bu şiirlerde bir düşünür ve kâhin edası seziliyordu. Yine Dario, belki de hiçbir zaman kurtulamadığı kibirli ve tumturaklı dizeler yazdı. Bazı şiirlerinde eleştirmenlerle polemiğe girmekten de kaçınmadı.

Dario tüm edebi yaşamı boyunca girişken oldu, sanatsal hüneri ve yenilikçi yanı kimi zaman düşüklükler gösterse de hep sürdü.

O tüm yaşamı boyunca idealize ettiği sanat tasarımı içinde bir mitos oluşturmayı (olmayı) istiyordu. Bu yüzden de efsanelere öykündü; geleneğe, folklora, manzum öykülere ve alegorilere bu tasarım içinde eğildi. Bunlara öykünmediği şiirlerinde Dario, erotik çıkışlar yaptı, iç sıkıntılarını, korku ve endişelerini yazdı; doğayla yakınlık kurdu, durmaksızın ince ayrıntılarla zenginleşen manzara tasvirleri çizdi.

Rubén Dario Nikaragualı da olsa İspanyol dünyasının içinde yaşıyordu. Kıtadaki edebiyat eğitimi bakımından İspanya'daki müfredata ve kriterlere uygunluk sözkonusuydu. Dario da geçmiş İspanyol edebiyatını iyi izlemişti "Mio Cid"den kendi çağdaşlarına varıncaya... Onun İspanyol şiirinde en beğendiği dö-

nem 1800'lü yıllardaki yoğun romantizm dönemidir. Bu dönemin en önemli şairleri Espronceda ve Zorilla onu özellikle etkilemişlerdi. Neoklasik dönemden Quintana ve geçromantik dönemden Bécquer onun ufkunda parlayan birer yıldızdılar... Yüzyıla varan bu süreç, İspanyol romantiklerinin dış ülkelerde sarsıcı bir etki yarattıkları dönem oldu.

Fransız Şiirinin Yoğun Etkisi

1860'lı yılları izleyen dönemde Gautier, Leconte de Lisle, Baudelaire gibi aşırı romantiklerin ilk kuşağı olan şairler yorgundular, seçkinci sanatın inceliklerinden uzak düşmüşlerdi. 1866 yılında yeni bir grubun ustaları belirmeye başlamıştı: "Le Parnesse Contemporain." Bu grupta, Sully Prudhomme, José Maria de Heredia, Coppee, Catulle Mendes gibi şairler vardı. Derken ilk grup bunalımcılar (decadance), Verlaine, Rimbaud, Malarme, azınlık edebiyatının temsilcileri olarak ortaya çıktılar. Bu şairler 1885 yılından itibaren sembolistler olarak anıldılar.

İspanyol Amerikası'nda ard arda gelen Avrupa edebiyat akımları hüküm sürdü. Dario'nun gençliğinde parnasyenler büyük bir hazla okunuyordu, sonraki yıllarda sembolistler ve Victor Hugo ellerden düşmedi.

Rubén Dario, Fransisco Gavidia ile olan dostluğu yoluyla Victor Hugo ile yakınlaştı. "Gavidia ile ilk kez o kurtarıcının ülkesinde idim. O zeki insanla onun dergâhında ezgilenmiş aşk dolu bir çıraklık dönemi yaşadım. Gavidia ile o büyük Fransız'ın 'aleksandrian' tarzı şiirlerini karşılıklı okuduk. Gavidia bu işte eşsizdi, Kastilya tarzı içinde Fransız tarzını gösteriyordu; bende metrik bir yenilenme fikri doğdu, bunu geliştirerek gerçekleştirmeliydim," diye yazmıştır bir keresinde.

Bu dönem boyunca Dario, Fransız şairlerinin buluşları üzerinde çalıştı. 1880-84 arasında "Revue des Deux Mondes"in bütün sayılarını okudu, inceledi.

1886 yılında "Gautier ile birlikteydim, o ilk Fransız esteti," diye yazmıştır sonradan... François Coppee, Catulle Méndes gibi öbür parnasyen şairleri de okuyup etkilendi. Burada Mendes'in "Mavi Alev" adlı öyküsünü özellikle anmak gerekir, çünkü bu öykü Dario'ya *Azul* (Mavi) adlı şiir kitabının esinini vermiştir.

II. ŞİLİ'DEKİ YILLARI VE EDEBİYAT YAŞAMI (1886-89)

Rubén Dario 1886 yılında Şili'ye vardığında Valparaiso ve Santiago kentlerinin edebiyat açısından önemli merkezler olduklarını gördü. O dönem Şili'de pekçok Latin Amerika ülkesinde olduğu gibi romantizmin ikinci kuşağı etkindi. Ancak bu etkinlikte bulunan şairlerin Avrupa'ya ilişkin gerçek bir deneyimleri yoktu. Rubén Dario Şili'de Fransız edebiyatını izlemeyi sürdürdü. Dario orada kendi parnasyen şiirleri olan "Abrojos" u yazdı. Şiirler bir gazetede 13 Kasım - 31 Aralık (1886) günleri arasında yayımlandı.

Dario'nun bu şiirleri geleneksel bir yergi tarzına dayanıyordu. Çoğu Santiago'daki gündelik yaşamdan esinlenerek yazılmıştı. "Abrojos" bunalım, acı ve kinizim ile yüklüdür. Dario bu şiirlerinde kendini yalnız, zavallı, yaralı ve yabancı hissettiğini açıkça göstermiştir.

Romantizm hâlâ Avrupai bir gelenek içinde sürmekteydi, Dario, Heine'yi keşfeder, İspanya'dan Espronceda, Campoamor, Bècquer ile sıcak ilgisi kesilmez.

Rubén Dario'nun "Rimas" (Dizeler) adlı şiirinde belirgin biçimde Bècquer etkisi vardır. Dario, yine Bècquer'in *Rimas* adıyla yayımladığı şiirlerden özellikle "Alaca kırlangıçlar geri dönecekler" (Volverán las oscuras golondirinas) dizesiyle başlayan şiirinden oldukça etkilenmiştir. Nitekim bu şiir İspanyol duygusallığının popüler yapıtlarından birisidir. Dario "Rima xıv" şiirinde: "Düşlerin mavi kuşu/ geçer alnımdan," der. Mendes ve Bècquer etkisinin birleşiminden *Azul* (Mavi) adlı yapıtı işte böylece kalbine düşmüştür.

III. *AZUL* (MAVİ, 1888-90)

Rubén Dario, Latin Amerika şiirinin Avrupalı romantizmden ve parnasyenlerden kurtulup kendi estetiğini yaratma sürecinin başlangıç noktası olan bu kitabı modernismo akımının estetik bildirisi olarak 1888 yılında Şili'nin ünlü liman şehri Valparaiso'da yayımladı. Kitaptaki şiirler, 1886 Aralık'ından 1888 Haziran'ına kadar olan bir süreç içinde zaman zaman gazetelerde yayımlandı.

Dario daha önce söz ettiğimiz gibi bir tür doğaçlamalar sayılabilecek "Abrojos" ve "Rimas"ı yazmıştı. Bunlar birbirine akraba şiirlerdi. "Rimas"ın Bècquer tarzı olduğunu söylemiştik. "Abrojos" ise Campoamor tarzı idi.

Bu çalışmalarının sonucunda Dario lirik bir atılım gerçekleştirmeyi tasarlıyor gibidir. *Azul*'de bu ivme artar; nitekim, lirik bir yıl dökümü yapılır: Dört mevsimi ayrı ayrı tema alan 4 uzun şiir vardır bu kitapta.

Dario, *Azul*'de bir önceki şiirlerinin kinik öyküselliğinden ve 19. yy çileci düşüncesinin izlerinden kurtulmuştur. *Azul* ile büyük bir şiir serüvenine atıldığının haberini veriyor gibidir. Bu kitapdaki şiirsel yaratılar eski dize geleneğinden farklıdır, ancak düzyazı şiir de (prosa) sayılmazlar. Yine de Dario *Azul*'de dize yerine düzyazı şiirin cümle yapısına itibar etmiştir.

Bunun nedenlerini şöyle özetleyebiliriz: a) Latin Amerika şiir çevrelerinin akademik kesimi o dönemde şiir sanatının öbür sanatlarla herhangi bir şekilde ilişkisine karşı çıkıyor, bu ilişkilendirmeden doğan yeni plastik ve ezgisel (müzikal) çeşitlilikleri kabul etmiyordu.

Parnasyen ve dekadan şairler ise bu akademik otoriteye karşı bir grup oluşturmuşlardı. Onlar, Catulle Méndes'in 7 Şubat 1888 tarihinde yazdığı bir denemeyi hararetle tartışıyorlar; bir bakıma estetik bir bildiri olarak benimsiyorlardı. Şöyle diyordu bu de-

nemesinin bir yerinde Méndes: "Şiir sanatının sözcüklerine öbür sanatların toprağından taşımalı, resimden, heykelden, müzikten. (..) resmin bir rengi bir sesi çizmeli, bir gökyüzü cisminin kokusunu, nesnelerin ruhundan birşeyler saklayıp getirmeli. (..) Papağanların konuşması gibi hep aynı şeyleri tekrarlamamalı, suskun kartallar gibi kalmamalı; ışık ve renk birbirine bağlanmalı, retoriğin bin türlü oyunlarında müziğin gizleri saklı olmalı; bahara yakıştırılmayan yapay güller de yapmalı, benim gizemim buradadır." Ve Méndes şöyle ekliyordu: "Kastilya dilinde Fransızcanın dışına çıkıp bu tarzı izleyen şairler az da olsa var. (..) Her şeye rağmen bu cesarette olanlar var İspanya'da, –Tanrıya şükürler olsun ki– Amerikadakiler de bu yanlışlığa düşmediler."

Bu cesaretli şairlerden biri de Rubén Dario'ydu, tabii daha çok düzyazı şiirlerinde. Bu da akademik çevrelerin tutuculuğuna karşı çıkmasıyla olmuştur. b) Sanatsal tasarımlarının yanı sıra Dario, utangaç bir şekilde dile getirilen ve yaşamsal olmayan teni (bedeni) dönüştürmeyi düşünüyordu. Onun hedonizmi son derece tartımlı, sözcük dağarı kısıtlı bir dize geleneği içinde ifade edilemezdi.

Dario, Gautier, Flaubert, Méndes ve Piyer Loti'nin sanatsal düzyazılarının adeta bir utku kazanırcasına edebiyatı etkilediğini görünce tavrından daha da emin oldu. Bu dönem Amerika'da düzyazı gelişiminin ilk işaretlerinin belirmeye başladığı, ve aynı zamanda şiirde dizenin bütün hantallaşmış geleneklerinin sarsıldığı dönemdi.

Azul'un eklenen yeni şiirlerle ikinci basımı yapıldığında (Guatemala, 1890), Dario, öbür İspanyolca yazan modernist şairler arasında daha büyük bir atılım yapmış biriydi.

IV. AVRUPA, ARDINDAN BUENOS AIRES (1892-96)

Dario edebiyat çalışmaları için iki aylığına İspanya'ya gitti. Bu, bir bakıma yaptığı reformu onaylatma çabasıydı. Orta Ameri-

ka'ya döndüğünde ise, Kolombiya konsolosu olarak Buenos Aires'te çalışmaya başladı.Yine bu dönemde kısa bir New York turu vardır. Dario New York'ta José Marti ile tanıştı. Küba'nın bu büyük yurtsever savaşçısı ve şairi *Ismaelillo* ve *Versos Sencillos* (Basit Şiirler) adlı şiir kitaplarını yayımlamıştı. *Basit Şiirler*'in Dario üzerindeki etkisi daha sonraki yıllarda ortaya çıkacaktır.

Daha sonra Paris. Dario, Paris'te "yaşlı bir Kır Tanrısı" olarak tanımladığı Verlaine'i gördü. O, bu deneyim için "Mallarme'nin gizine erdim," demiştir.

Dario'nun Buenos Aires'te bulunduğu yıllarda Arjantin'de Gautier, Méndes, Sully Prudhomme, Leconte de Lisle, Paul Groussac, Armand Silvestre gibi Fransız şairlerinin şiirleri durmadan İspanyolcaya çevriliyordu. Buenos Aires edebiyat çevrelerinde yetenekli genç şairler vardı ki, bunlar Fransız parnasyen okuluna çıraklık edip duruyorlardı. Oysa Dario yıllardan beri bu şairleri okuyordu. Etrafına kendisine hayran bir grup toplamakta gecikmedi. Ardından kuramsal yazılarıyla da salvo ateşine girişti.

Dario o günlerden sonra genç Orta Amerikalı şairlerin kulak verdiği bir kuramcı oldu. İspanya'daki edebiyat kriterlerine bağımlı kılınmış Latin Amerikalı şairlerden bağımsız, onurlu bir kuşak yetişti.

"Şuna emin olmalıyız ki bizler, bizim Amerikamız'da belli bir duruş gösteriyoruz. Çok hızlı bir hayat yaşadık, düşüncelerimizi açıklamamızda yeni bir tarzın olması anlaşılır bir şeydir, kıpır kıpır bir tarz, her yönüyle resim yüklü, yenilik dolu, özgür ve içtenlikli" diyor ve ekliyordu: " Gençler günümüz devriminin ateşini yaktılar!"

Fakat henüz bu devrimin bir adı yoktu. Bu günler modernismo akımının giderek yaklaştığı günlerdi. Salvador Diaz Miron, Gutierrez Najera, El Salvadorlu Gavidia ve Guatemalalı Domingo Estrada, Dario'nun öncülük ettiği bu gruptaki şairler, köhnemiş dize yapısını yıktılar; parnasyen, sembolist, dekadan, estet, ye-

nilikçi, reformist, aşırı reformist... ne kadar eğilim varsa hepsini kucaklayarak Amerika ve İspanya'yı etkilediler.

Birkaç ay sonra da Dario, "Sosyalist Bir Şair: Leopoldo Lugones" başlıklı bir denemesinde "modernismo" kavramını açıkça kullandı: "O (Lugones) modernlerden biri, genç Amerika'yı temsil edenlerden biri." (La Nacion, 12 Mayıs, 1896)

Böylelikle Dario, eski İspanyol şiir anlayışından ve parnas akımından bağımsızlığı ilân ediyordu. Dario kökleri Latin Amerika'da, yerlilerin, Kristof Kolomb'un Amerikası'nda yaşayan bir grup genç şairle mutluluk duyuyordu.

Modernismo, modern Latin Amerika anlatısının o muhteşem etkisinden önce, kıta dışında etkiye sahip ilk edebiyat akımıdır. Bu akımın Avrupa'daki etkisi aynı dili konuştukları İspanya ile sınırlı kalmamış, Grek-Roma kültürel bireşiminin etkin olduğu her yeri etkilemiştir.

Modernismo, romantizmin burjuva değerlerine karşı soylu, kişilikli, evrensel uyuşumu gözeten ve yüce değerlerle idealize edilmiş bir şiire özenmesine rağmen, bireysel dile getiriş yetkinliğinin doruklarına ulaşmayı başarmıştır.

Bir ara akım: Mundonovismo (Yeni Dünyacılık)

19. yüzyılın ortalarına doğru başta İspanya olmak üzere Avrupa ülkelerine ziyaretlerde bulunan Latin Amerikalı şairler, Avrupa romantizm akımının kıtalarındaki öncülüğünü yaptılar. Bu akım, kıtada insanla doğa arasındaki ilişkiyi tropikal ve subtropikal doğa koşulları gereği oldukça çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor, Avrupalı "ilham", buradaki değişik obje kavrayışı karşısında adeta şekil değiştiriyordu. Latin Amerika şiirinin organik ilgisi, o güne değin alışılmadık bir doğa ve beden ilgisi sergiliyordu.

Latin Amerika katolisizminin 17. yüzyılın ünlü piskoposu ve düşünce adamı Bartolome de las Casas ile başlayan süreci, sade-

ce ruhban sınıfı halka yakınlaştırmakla kalmıyor, insan için değişik bir kozmik ilginin yeryüzündeki aracı durumuna geçiyordu.

Avrupalı hıristiyanların kıtayı boylu boyunca fethe giriştikleri yıllarda yerliler için kullandıkları "naturales" (doğa durumundaki yaratık anlamında) nitelemesini anımsamakta yarar var. Her türlü ırksal karışıma rağmen, hatta kıtada doğan üçüncü ve öbür kuşak Avrupa kökenliler de dahil, belirli ortak özellikler gösteren bir ırksal ve kültürel kimlik ortaya çıkıyordu. Tarihin cilvesi, Latin Amerika edebiyatındaki bu doğa ilgisi çarpıcı bir öğe olarak, yerli olanı gerçekleştirme yolunda belirginleşiyordu. Kuşkusuz bu bilinç değildi. Ancak kıtalı aydınların zorla kabul ettirilmiş bağımlılık ve o güne değin kendi istekleriyle kabul ettikleri sosyo-kültürel aşağılık kompleksinden kurtulma arayışlarıyla bilinç doğdu. Bu bilinç, "Hispano Amerikan güzellik ve hayat" kavramından güç alıyordu. Karmakarışık, ama bu nedenle de özgün bir kişilikti. Bu kültürel antropolojik tanımlama Latin Amerikalı aydınlara kendi güçlerini benimseme ve egemen kültüre karşı mücadele etmelerinin başlangıcı oldu.

Uluslaşma süreci bakımından Kübalı büyük parnasyen şair José Maria de Heredia ilginç bir kişiliktir.

Heredia başlangıçta Fransız parnasyen ve sembolistlerinin öylesine etkisinde kalmıştı ki, bazı şiirlerini Fransızca yazıyor, kendisi bizzat Küba'da parnasyenlerin ikinci dönemi olan geçromantik dönemin başını çekiyordu. (Bu arada ona bazı Fransız şiir antolojilerinde yer verildiğini anımsayalım.)

1789 Fransız Devrimi'nin getirdiği aydınlanma düşüncesinden etkilenen Heredia, politik zemin olarak Küba'yı seçer. İspanyol kraliyet rejiminin ülkesindeki egemenliğine karşı çıkar.

Ünlü Kübalı eleştirmen Angel Augier'in Rubén Dario'yu müjdeleyen şair olarak nitelediği Kübalı José Marti, kuşkusuz ulus bilinci bağlamında en önemli şairdir. Aynı zamanda düşünce ve eylem adamı da olan bu büyük kişilik, özellikle *Basit Şiirler* adlı

yapıtıyla Dario'yu etkilemiştir. Hemen hemen hiçbir parnasyen etkisi taşımayan bu yalın ve yerel şiirler kıtadaki şairlerin kendi güçleriyle yeni bir estetik ortaya koyabileceklerini göstermiştir.

Bu süreci içeren gelişmeler Dario üzerindeki etkisini daha çok mundonovismo akımı döneminde göstermiştir.

V.PROSAS PROFANAS Y OTROS POEMAS
(KUTSAL OLMAYAN DÜZYAZI ŞİİRLER VE ÖBÜR ŞİİRLER)

Bu yapıtındaki şiirler Dario'nun olgunluk döneminin ürünleri olarak değerlendirilir. Basımı 1896 yılında Buenos Aires'de gerçekleştirilen bu kitap, özellikle içerdiği müzikal yapı ile Dario'nun Verlaine etkisinden iyice uzaklaştığını gösterir. Verlaine'nin şu ünlü sözü bilinir: "De la musiqe avant toute chose" (Her şeyden önce müzik). Dario bu kitabındaki şiirlerde Verlaine'nin bu anlayışını referans olarak almamıştır. "Palabras Liminares" (Kısıtlı Sözcükler) adlı denemesinde: "Her sözcük bir ruh taşımalı, her dizede olduğu gibi; ayrıca sözel bir uyum gerekli, uygun bir ezgi. Çok kereler müzik yalnızca bir fikirdir," der. Burada Dario müziği telkin edici bir güç, sözcüklerin fiziğine bir katkı olarak ele alan anlayışı reddetmektedir. Bu eleştirinin getirdiği yeni deneyimi Verlaine'nin ölümünün ardından yazdığı "Responso muerte de Verlaine" (Paul Verlaine'in Ölümüne İlahi" adlı şiirinde somutlaştırmış olması da ilginçtir. Bu şiirde büyük ustanın şiir dehasını kutsarken onunla vedalaşır.

"Yuvalanmak isterse mezarının üstüne karga,
silinip atılsın o sefil kuşun çaldığı kara
tatlı candan ezgisiyle
Filomela'nın hüzünlü kemiklerine serptiği,
gizli ibadet ve çiçek sebili
gülüş ve öpüşlerin tatlı ahengiyle."

Yeni çağrışımlarla yüklü olan bu kitap, yeni biçim özellikleri ve yeni renkler getirmiştir. Dario resim ve heykel sanatından gelen

plastik deneyimleri toplu yaşamın çöllerinde kıvranan bedenleri kışkırtmak amacıyla kullanmıştır.

Dario bu dönem şiirlerinde değişik medeniyetlere ilgi duyan izlekler ortaya koymuş ve merkezi kültür anlayışına (Orta Avrupa merkezli) karşı çıkmıştır: "Kanımda Afrika'nın kanından damlalar var. (..) "Ah, çıplak su perilerinin halkı, güller prensesinin, aşk tanrıçalarının!" gibi çıkışlarla bu eğilimini açığa vurmuştur. Tıpkı şiirlerinde olduğu gibi, denemelerinde de alttan alta bir tür kültürel nihilizmle güdülenen özentili ve oldukça idealize edilmiş bir tavrı gösteren pekçok örnek parça vardır.

Yine bu yıllarda Dario'nun gezginliğini delice bir iştahla sürdüğü yıllar olmuştur: İtalya, İngiltere, Belçika, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Afrika... Şöhret peşinde bohem ve alkolizm dolu yıllar...

VI. CANTOS DE VIDA Y ESPERANZA
(HAYATIN VE UMUDUN ŞARKILARI)

Dario, 1896-1905 yılları arasında yazdığı şiirlerden oluşan bu kitabını 1905 yılında Madrit'te yayımlar.

Dario'nun bu kitabı tipik bir hesaplaşma ve özeleştiri örneğidir. Daha önce yazmış olduğu düzyazı şiirlerindeki estetik krizden (kendisi böyle varsaymaktadır) çıkış yolları arar. Hem aristokrat, hem kozmopolit olarak nitelendirdiği eski eğilimlerini cesaretle eleştirir. Pagan, esoterik, putperest yönleri olduğunu bizzat kendisi açıklar; ve bu yönlerini sanat-hayat korrelasyonu içinde eleştirir. Sonuçta gerçeklik duygusunun baskın olduğu bir medeniyet savaşımı içinde son bulur bu şiirler:

> Kocamış kalmıştım onsekizinci yüzyılda,
> Hugo'ya esir, Verlaine'e özenen,
> küstah ve kozmopolittim, moderndim oldukça,
> gittim bitip tükenmez yanılsamalar peşinden
>
> *
>
> Güçlü ve dingin olmadaymış erdem;
> her şeyi saran bir gönül ateşiyle;

kine ve ölüme galip gelen,
Belen'e doğru... geçiyor kervan!

Hayatın Ve Umudun Şarkıları, Dario'da toplumsallık eğilimine doğru bir yönelişin olduğu şiirleri içerir. Bir grup şiirinde Hispanik kültürün içindeki yenilenme bilincine sahip çıkar: "İçmek için Fransa'nın şerefine, kaldırdık İspanyol kadehlerini". Bu dönemde yeniden canlanan İspanya aşkı felsefi idealizm yüklüdür.

Başka bir grup şiirinde ise, Kuzey Amerika'ya karşı Latin Amerika'daki İspanyol varlığını savunur: "Bu kadar kişi İngilizce mi konuşacağız. Şimdi susacak mıyız sonra ağlayalım diye?" Bu veciz sözler ünlü bir denemesinde yer almıştır.

Dario'nun bu toplumsal ilgisi mundonovismo akımının José Santos Chacano öncülüğünde ilerlediği yıllara rastlar. Bir başka anlamı "Amerika'ya Dönüş" olan bu akımı destekler. Yine şu ünlü sözlerine kulak verelim: "Işıkla ve ateşle yaşayan, ıtırla ve sevdayla, Büyük Montezuma'nın Amerikası, ve İnkaların, Kristof Kolomb'un güzel kokulu Amerika'sı..." Kısaca Dario, ruhta, duyguda, dilde birlik arayan Amerika'ya dönmüştür.

VII. EL CANTO ERRANTE
(GEZGİN ŞARKI)

Dario bir geziden bir geziye koşmuş ve bir yandan da şiirlerini yazmıştır. Bu yapıtındaki şiirler de gezilerinin izlenimleriyle doludur. Bu dönem gezileri sekiz yıl kadar sürmüştür.

Gezgin Şarkı yine de izlenimci bir özellik göstermez. Ne ki, metafizik ve kaderci eğilimler sergiler. Ontolojik ilgi alanında değerlendirilecek şiirlerdir bunlar. Zaman-mekân ilişkisi içinde varoluşu sorgularlar. Ateist ve materyalist olan Dario, bir şeyde kendiliğinden var olan bir tanrı düşüncesine doğru yönelir. Varlık kaygısı yalnızlıkla kışkırtılınca, o bir zamanlar hedonist olan Dario'dan hiçbir iz kalmaz:

Kalmış gibi çöller içinde
basıyorum feryadı
bakar gibi ölgünleşen güneşe
koyveriyorum gözyaşlarımı

VIII. POEMA DEL OTONO Y OTROS POEMAS
(GÜZ ŞİİRLERİ VE ÖBÜR ŞİİRLER)

1907 yılının sonlarında Dario Nikaragua'ya döner. Yaklaşık on sekiz yıldır ülkesini görmemiştir. Ülkesine döndükten sonra yazdığı onuncu şiirin adı "Poema de y Otono"dur (Güz Şiiri). Bu aynı zamanda yeni kitabının adıdır.

Söz konusu kitap 1910 yılında Madrit'de yayımlanır. Dario bu kitabında geçmiş yılların muhasebesini yapar gibidir. Kitapta nostaljik duygulanımlarla yüklü şiirlerin yanı sıra, ahlaki bakış içeren şiirler de vardır.

IX. CANTO A LA ARGENTINA Y OTROS POEMAS
(ARJANTİN ŞARKISI VE ÖBÜR ŞİİRLER)

Yıllar sonra döndüğünde Nikaragua'da bulunurken aldığı bir davet üzerine bir kez daha Madrit'e gider. Yıl 1908'dir; Dario bir yıl kaldığı İspanya'dan Paris'e geçer. Orada Mayıs Devrimi'nin dürtüsüyle *Canto a la Argentina* ortaya çıkar (Bu kitap daha sonra 1914 yılında Madrit'te yayımlanacaktır.)

Bu kitabıyla Dario şiirsel etkinliğinin tüm kıyılarını oluşturur; son kumsalı Arjantin duyarlılığıdır. Kitap ve ondaki Arjantin bir bütündür. Bu kitap, dediğimiz gibi, bir kumsal ise, ona vuran dalgalar insan sevgisi, barış, ilerleme, emek, özgürlükçü düşünce, dahası ütopyadır.

Tüm çağların en büyük şairlerinden biri olan Rubén Dario'nun şiirsel serüveni öylesine zengin deneyimlerle doludur ve yürüdü-

ğü yolları katetmek öylesine uzun ve yorucu bir çabayı gerektirmektedir ki, hiç kuşkusuz bir giriş yazısının boyutlarını aşar. Dileğim, iyimser bir noktaya gelmişken (bu nokta Latin Amerikalı eleştirmenlerin de üzerinde birleştikleri bir noktadır; gerçeklik duygusunun iyimser bir bakışla ele alındığı o son kumsal) kendisi de belirsiz bir serüvene doğru sürüklenen bu metne son vermek.

Kuşkusuz şair Rubén Dario üzerine başka başka başlıklar altında yazacak daha çok şey var. Sözgelimi bütün yanılsamalarıyla bilindiği kabul edilen, ancak ne zaman incelense insanın heyecanları hakkında değişik ve ilginç bulgulara rastlanılan erkek-şair tipolojisinin Dario örneğinde mükemmel bir alan olabileceği aklıma geliyor.

Albert Camus, onun pekçok dizesinde Don Juan'ın komplimanlarındaki gibi davrandığını söylemiştir, hatta sözcükler bile aynıdır.

Dario hep hüzünlü ve melankolik bir Don Juan olarak yaşamıştır. Yaşayan, kanlı canlı bir kadının peşindedir o. Şiir kadar kadını aramak da bir serüvendir onda. Bu serüven ne belli bir yüzün aranışı adınadır, ne de salt duygusal eğilimlerin dile getirilişi uğrunadır. O, gerçek bir kadın istemektedir, ama duyduğu aşk, gerçekliği olan bir aşk olmamıştır hiçbir zaman.

Rubén Dario'nun şiirin yanında her zaman daha iyi tasvir edilebilecek bir manzara ve yenilik arayışı serüveni 6 Şubat 1916 tarihinde Nikaragua'da ölümüyle son buldu.

Adnan Özer 1995

İLK ŞİİRLER'DEN (PRIMERAS POESIAS, 1880-88)

Ey okuyucu: Duyuyorsan tınılarını
benim nacizane arpımın,
gelecek kulağına yankıları;
ama bilmelisin ki benimdir
çiçekleri tatlı mutluluğun.

"SOTTO VOCE"

Böyle usul bir dilde kalırım, aşkım benim,
kutlu dilidir bu âşıkların:
ağarmaya başladığında gün,
selam verirler, esintiler, çiçekler
böyle usul bir dilde kalırım, aşkım benim.

Kutsal görüntü, taptığım ilham,
önünde eğildiğim peri!
Eğer bu çekingen, bu cılız, bu şaşkın dil
dindirirse biraz ıstırabı,
sessizlikte söyleşir gönüllerimiz,
kutsal görüntü, taptığım ilham!

HÜZÜNLÜ DİZELER

I

Gördüm işte, şu aşk meselesinde
tedbirsiz olan yürek,
korkunç felaketler hep seni bulur.
Sonunda Tanrı'nın dediği olur!,
İbret almaz hiç bu cahil kafa,
değişmez bugünden yarına,
alırsın dertler, acılar içinde
şu hayattan dersler.
Ah, nice yüz eskiten tecrübe!
Sen söyle ey yürek!

II

Ruhumda yağ dolu bir mihrabın
olduğu yerde,
koymayı düşünürdüm yerli yerine
tapınmamdan doğan imgeleri... Fakat, efendim
bilir işini nasıl bir sabah
gün koparttıysa güneşten,
ağladıktan sonra yaşın yaşın
duyunca amansız bir acıyı,
hissettim ruhumda ölümün soğukluğunu,
buluştum mihrabın önünde... bir akreple!

III

Ah, İlham, altın perde ve tınlayan tel
şimdi nerdeler,
eski aşk şarkılarıma ayarlı
lirimdekiler?
Şimdi nerede o şen nağmeler
eski şarkımdan yükselen;
dörtlü, beşli, yığın yığın dizelerimin
umut yüklü, hızlı
ateşli tutkumdan bir meltemle esen
neşeli haberciler...?
Geçti Bahar. İçini çekmede göl
bir mırıltıyla incecikten.
Gölgelenir gökte kara bulutlar.
Gülmek isterim. Neden ağlamaktayım ben?

TAŞLAMALAR'DAN (ABROJOS, 1887)

Öndeyiş

Evet, yazdım ben bu Taşlamaları
bezdirici dertlerin, hakaretlerin ardından,
kimi bir gülüşle dudaklarda,
kimi de gözlerde yaşlarla.

I

O acılı günler
bir melektir
durmaksızın uçan
kalkıp ilk aşkımdan!

II

Nasıl tarif edersiniz, sevgili dostum?
Bir ırmak mıdır aşk? Hiç de tuhaf değil bu.
Doğrudur bir ırmak olduğu
yatağından saparak özüyle buluştuğu;
gider düş kırıklıklarının denizinde yitmeye doğru.

IV

Hoş kokulu bir dükkânda
öptüm hizmetçimi
gözlerinden, alnından
ağzından ve dudaklarından,
karşılık verdi öpücüklerime
elinde olmadan,
boşa çıktı bütün sakınmaları
o mahrem kızın,
zarif mücevher kutusu
narin ağzının.

V

Salla, salla, güzel kız
o değerli kolyeni,
parıldayan elmaslar
erimiş birer cam gibi
sabah çiyinin incilerinden.
Çıktı altın, çıktı kötülük
Satir'in torbasından.
Salla, salla şu yılanı
seni boğmak isteyen,
sarılmış boğazına
kesme kar ve mercan.

VI

Koyardı o şair dizelerine
denizin bütün incilerini,
bütün altınını madenlerin,
Doğu'nun bütün fildişini;
elmaslarını Kalküta'nın
Bağdat'ın hazinelerini,
bir Naib'in sandıklarından çıkarttığı
takı ve mücevherleri.
Ama bir ekmek dahi
yapamadı dizelerden,
yazmayı sürdürmeye kalkınca da
ölüverdi acından.

VIII

Ne acılar çekti o fakir,
dinleyen yoktu sefaletini;
dilenmeye kalktığında ise
kovuldu her kapıdan.
Öldükten sonra o dilenci,
dikiverdiler heykelini...
Olmaz o fanilerin
mideleri ve kemirecek dişleri.

XXX

Yüzüme bir bak
ve söyleme ötesini,
çünkü bir sözcük daha
öldürebilir belki de beni.

XXXV

İri, şahane gözleriyle
beni esir eden güzel kız:
Onlardır, onlardır,
o tatlı yuvarlaklar.
İki güneştir, iki alev,
ışığıdır aydın günün;
ateşiyle bebeğim
tutuşuyor yürekler.
Cezbedici gözler ondadır
şu çağdaş kalemşörlerin dile getirdiği,
ondadır aşikâr kıvılcımlar,
bu yüzden parçalar ya
kafatasını tabancalar.

XXXVII

Her kim olursa caddelere
ve evinin karanlığına kandil;
– Çiçekler bulabilir bu taşlamada
ve gözyaşları.

XLV

Âşığım solgun yüzlere,
kuzguni saçlı dilberlere,
baygın ve ıslak gözlere
meyilli hüzünlere,
karın ardı sıra gelen,
o yerde, kara ve iri
düşen, ipeksi,
iri bukleler,
gelip geçici platonik aşkın
olduğu yerde, başından aşağılara,
titreşiverir, bakar
gül teniyle, tazecik.

XLVII

Akıldan yanayım, tanrıtanımazım;
ne şeytana inanırım ne Tanrı'ya
(gelgelelim ölürken ben,
papaz getirsinler yanıma).

XLVIII

Öperken delice bir hırsla,
yetim bir çocuğun ağzıyla,
dalar gözlerim o ipek bakireye,
dalar da bilemem ne yapacağımı.
Nedir bu gözlerdeki pırıltının sırrı?
Yüzdeki bu yangının kaynağı?...
Sinirlerimi geren bu şey nedir?
Beni bir çocuğa döndüren... tam bir çocuğa!...
bu öpüşler... bu öpüşlerdir!...

LVII

Tasam yok senden yana, anne,
sen, tatlı esmer.
Bendin var
evinin yancağızında;
aklı olanlar
yüzmeye kalkmazlar orda
anadan üryan.

LVIII

Neler oldu böyle? Tat vermiyor
artık sözcükler, itiraf ediyorum.
Ama, bu tuhaf acı
açıklanıyor böylece:
Bin tuzlu gözyaşıyla kalbimi kedere boğan
fırtınalı duygularımın,
ağladıktan sonra
kader kurbanı gibi.
izledim gülüşü sızlanışa kadar,
öfkeyle esneyinceye,
hakarete varıncaya söz,
yangına dönünceye bakış;
fırladı ağzın kapısından
zekânın ateşi.
Ve o karanlık gecenin
dipsiz gölgelerinde
şimşek olup çakıverdi fikir
ruhun fırtınasıyla.
Yürüyüverdi dikenler
dizelerimin çiçeklerine.

DİZELER'DEN (RIMAS, 1887)

I

Şatafatlı bir kitapta örnek olsun diye
işlemişler yetkin dizeleri:
Bizans mozaikleri, parlak
ve ender mineler,
zarif mahfazası iyi işlenmiş mücevherden
parlak hayaller gibi;
pahalı kolyelere sıra sıra
diziliveren sözcükler;
bir ritim tutturuyor hayaller
o güzelim zincirde,
altın teli gibi dizeler
titreşiyor Doğu'nun incileri
yansıtarak gökkuşağının renklerini.
Hele bir bakın! Bulacaksınız bin telkaride
can yakıcı iğneleri,
kan rengiyle
şavkıyan çerçeveleri.

II

Sevgilim, geliyor gece;
sallanıyor dallar,
konuşuyor kuru yapraklar
ölü çiçeklerin diliyle.
Aç nilüfer ağzını,
söyle dilindeki ilhamla:
anımsa o hoş öyküyü
geçmiş serüvenlerden?

MAVİ'DEN (AZUL, 1888-90)

BAHAR DEMLERİ

Güllerin ayı. Uyaklarım göçürür ayağı
geze dolaşa, ulu orman yoluna,
derlemeye bal ve koku,
goncavermiş çiçeklere doğru.
Sevgili, gel. Şu büyük koru
mabedimizdir bizim; orada dalgalanır
ve savrulur o aziz kokusu
sevdanın. Kuş havalanır
bir ağaçtan öbürüne, ve selamlar
gülaçmış, güzel sorgucuyla, uçar
sanki bir şafağa; ve meşeler
sert, boylu, vakur meşeler,
sen geçerken hışımla
yeşil ve tiril yapraklarını titretirler,
ve dururlar el pençe divan
bir kraliçe geçermiş gibi.
Ah, sevgilim benim! Tatlı
bahar demleri.

Bak, gözlerinde benim gözlerim;
ver rüzgâra gönül erini,
ve yıkasın dursun güneş, su
tören ve ışık toplarının ziynetini.
Ver ellerime açarak
gül ve ipek ellerini,
gülümse ki dudakların etsin aşikâr
taze, erguvan nemini.
Mısra okur dilin sana,
sen dinlersin bozmadan neşeni;
gelmiş yanına sokulmaya
bir garip bülbül meğer ki...

ve anlatmaya şol tarihini
güller, yıldızlar ve nilüferlerin,
duymayacaksın ne ezgisini, ne ayağını,
aşkımı ve krallığımı dahi,
duyacaksın şarkılarımı
dudaklarında otağ kuran.
Ah, sevgilim benim! Tatlı
bahar demleri.

Orada var bir berrak pınar
ki bir oyuktan kaynar,
oynaşan ak nilüferlerin
çıplak yıkandıkları yerde.
Gülüşürler sabun köpüğü gibi,
patlarlar gece çiyi...
cam tozları arasında
övünür âşıkları
ve bilirler aşkın viranelerinde
bir eski kutu zaman
güzel Grek dilince
çiçeklerde belirir Pan.
Uyaklarımda kondurmuştum, ey sevgili
pek görkemli bir sözcük
o dilin viraneliklerindeki
dizelerin cümlelerinden;
o sözcük dem vurur senden
balı dudaklarından emerekten...
Ah, sevgilim benim! Tatlı
bahar demleri.

Giderler dönenen arıların
titrek kümelerinde
mutlu bir ak ışıktan
altın bir kasırga misali;
ve yankılanır su üstünde,
geçer ışıltılar, incecik
camdan kanatlarıyla
alkımlı Yusufçuklar.
Dinle bak: Şakıyor Ağustos böceği
ormanın sık yaprakları içinde,
aşk almıştır güneşten
ve altın tozları geçmiştir bir ince elekten.
Nefesi bir üfleyiş verir bize
döllemek için toprak anayı,
gönül tasındaki ruhla
ve çimenlerin kokusuyla.

Gördün mü o yuvayı? Kuşu gördün mü?
İki oldular: Dişi ve erkek.
Dişisi ak sineli,
erkekse kara tüylü.
Hançeresinde bir şakıma,
beyaz ve titrek kanatları;
tırnaklarıysa vurur
öpen dudaklar misali.
Ne ilahi yuva. O kuş ki
kuluçkaya yatırır ezgiyi, ah, şairler!
evrensel lirden olma
ve kuş sazın teline vurur.
O aziz, kutlu sıcak
patlatır tomurcukları.
Ah, sevgilim benim! Tatlı
bahar demleri.

Zerafettir benim tatlı ilhamım,
bir Grek anforası yanımda taşıdığım.
Ve kaymaktaşından oyulmuş
O ışıltı kadehte
Naksos şarabı doldurulmuş;
şık, altın bir kadehtir,
inci kaplı kaidesi
şairlere yakışır;
ve içsinler diyedir.
Anafora'da durur Diana,
sahici, mağrur ve inceuzun
kutsal çıplaklığıyla
ve av sanatına yaraşırcasına.
Siterea Venüsü
Adonis'in yanında gergin
ona yüz vermeyen okşayışlarıyla.
İstemem Naksos'ın şarabını,
ne de kaz boyunlu güzel anforayı,
Kıbrıs kadehini de,
cakalı Adonis sunsa bile.
Aşktan içmek isterim,
yalnız seni kızıl dudaklarından.
Ah, sevgilim benim! Tatlı
bahar demleri.

VENÜS

Kederlendirirdi beni acılı anılarım o durgun gecelerde.
İnerdim dinginlik özlemiyle tazeliğe ve suskun bahçeye.
Abanoz kaplı, ilahi ve altın bir yasemin misali
güzelim Venüs karanlık gökyüzünde ışıltıyla dikilirdi.

Sevdalı gönlüme doğan bir kraliçesin.
Beklersin âşığını otağının kubbesi altında,
ya da, taşınarak omuzlarda, o derin sırrınla gezinirsin,
zaferle taçlı ve ışıltılı, kurulmuş bir tahtırevana.

"Ah, sarışın kraliçe!" – derdim ona – gönlüm açacak
kozasını,
uçuracak kelebeğini senden yana, ateş buseli dudaklarına,
bir balede süzülüp alnında eriyen solgun ışığa,

durmam seni bir an bile sevmekten yıldızlarla sarhoş;
geceleyin tazelerken hava sımsıcak atmosferi
uçurumlar içinden Venüs süzüyordu beni.

WALT WHITMAN

Demirden bir ülkede yaşar ulu ihtiyar,
sarsılamaz bir vatandaş gibi, gözetici ve ermiştir.
Olimpik çizgiler iki kaşının arasından akar,
buyuran ve muzaffer edâ soylu esrikliğidir.

Bir aynaya benzer engin gönlü;
pelerinin altında yorgun, saygıdeğer omuzları:
Ve emektar bir arpla yıllanmış meşeden
yeni bir peygamber gibi söyler şarkısını.

Kutsayıcılar, üfleyendir sonsuz nefesiyle,
müjdecisi gelecek güzel günlerin.
Seslenir kartala: "Uç! Süzül denizlere!"
ve "çalış! yağız bir işçi oluncaya!"
Böyle yürüdü bu şair kendi yolunda
bir imparatorun mağrur yüzüyle.

KUTSAL OLMAYAN DÜZYAZI ŞİİRLER VE ÖBÜR ŞİİRLER'DEN

(PROSAS PROFANAS Y OTROS POEMAS, 1886-1901)

XXXIV. SONAT

Prenses üzgün... Prensesin nesi var?
İç çekişler yükseliyor gonca ağzından,
yitirmiş gülüşünü, yitirmiş sıcaklığını.
Prenses bitkin altın tahtında,
çıt çıkmıyor klavseninden
ve bir çiçek sarkıyor unutulmuş bir bardaktan.

Şehir parkında tavuskuşlarının zaferi,
láf ü güzaf, hanım der ki, ne bayağı şeyler,
ve kırmızı elbisesiyle dört döner soytarı.
Prenses ağlamaz, prenses üzülmez;
izler Doğu'nun göklerinde
bir bilinmez diyarın, hayal ülkesinin Yusufçuk kuşunu.

Çin ya da Hint prensi midir aklına düşen;
ya da durmuş gümüş arabasında
görmeye mi çalışır gözlerindeki ışığın tatlılığını?
Belki de adaların ve mis kokulu çiçeklerin kralındadır aklı,
elmasların görkemli ışıltısında belki
ya da o gururlu efendideki Hürmüz'ün incilerinde...?

Ah, zavallı prenses, gonca ağızlı,
kırlangıç olmak ister, kelebek olmak,
ışıltılı kanatları olsun, uçsun gökyüzünde,
güneşe yol alsın bir ışık huzmesinin en parlak ucundan,
selamlasın süsenleri baharın dizeleriyle,
ya da yitsin çırpıntılı denizin üstündeki rüzgârda.

Neylesin sarayı artık, gümüş örekeyi neylesin,
mutluluk küresini ve soysuz soytarıyı,
semaların gölünde yüzen arzu kuğularını,
Üzgün şimdi bütün çiçekler avlu çiçeği için,
yaseminleri, Kuzey'in nilüferleri,
Batı'nın yıldız çiçeği ve Güney'in gülleri.

Zavallı mavi gözlü prensescik!
Altınlarından bıkmış, tüllerinden sıkılmış,
saray denilen mermer kafeste;
o görkemli kâşanede nöbetçiler nöbet durur,
yanısıra yüz zenci yüz baltalıkargısıyla,
uyumayan bir tazı ve dev gibi bir ejderha.

Ah, kim salacak dışarıya bu pervaneyi, bu hapsolmuş
ipekböceğini!
(Prenses üzgün. Prenses bitkin.)
Ah, altına boğulmuş imge, gül ve mine!
Kim uçuracak Prensin gerçekten yaşadığı yere
(Prenses bitkin. Prenses üzgün.)
Şafaktan daha parlak, şubattan daha güzel!

Sus, sus Prenses – der güzelim peri ana –;
kanatlı atında varıyor yancağızına
daha görmeden seni büyülemiş bir yakışıklı atlı,
varıyor uzaklardan ölümün fatihi
dudaklarındaki sevdalı buselerle seni yakmaya.

PAUL VERLAINE'İN ÖLÜMÜNE İLAHİ

Babasın hem de usta sihre, üstatsın göklerdeki lire,
akla sezâ üslubunu verdin yaban flüte
ve efsanevi saza;
Pansoylu! Kendisi de Pan, yol gösterirsin davula ve tefe,
kederli gönlünle sevdiğin ulu mabede
doğru giden korolara!

Bırak örtsün bahar çiçekleri mezarını,
aşka gelip terlesin vahşi hayvanın somağı
oradan geçersen eğer;
çift boynuzlu Pan dolaşsın hazin yöreyi,
taze Nisan kankırmızı güllerle bezesin seni;
kessin yakut ve karanfiller...

Yuvalanmak isterse mezarının üstüne karga,
silinip atılsın o sefil kuşun çaldığı kara
tatlı, candan ezgisiyle
Filomela'nın hüzünlü kemiklerine serptiği,
gizli ibadet ve çiçek sebili
gülüş ve öpüşlerin tatlı ahengiyle.

Yonca sunsunlar yetişkin efsane kızları sana,
çiğ, şarap ve bal dökülsün mezarına,
gözyaşları değmesin;
tomurcuklansın orada asma dalı, Sitera'nın çiçekleri
ve duyulsun kadınların belirsiz iç çekmeleri
altında o misali defnenin!

Çökerse kavalına bir çoban kayın ağacı altında,
adın geçsin şarkıda, O sevda zamanlarında
Virjil'in dem vurduğu;
ve o adı duyduğunda bâkire su perisi,
boğuşsun su halkalarıyla, taşıyarak arzu ve endişeyi,
korku ve ihtiras dolu.

Geceleyin, dağda, düşlerin o kara dağında
bir gölge geçsin, garip ve devasa,
gölgesi hayalet Satir'in;
kederli Kentaur uydursun yıldızları ahengine
ezgisini o insanüstü flütün; ve heybetiyle
o güzele ürküntü versin.

Ve akıp geçsin yüce dağdan at sürüsü;
yunsun saf ay ulu mezardan yüzünü,
senin şefkatinden, ak ışığından;

ve seyre dalsın Satir uzak bir tepede
yükselen bir haçı ufku örtercesine;
ve bir ihtişam haçtan yansıyan!

"TANRININ KULELERİ! ŞAİRLER!"

Tanrının kuleleri! Şairler!
sonsuzluklara karşı dalgakıranlar,
sanki yaban gagalar,
sanki yalın doruklar,
zalim kasırgalara kafa tutarlar,
göklerin paratoneri olurlar!

Sihirli umut o günü duyursa da
vefasız Siren'in ahenk taşında
canıyla vedalaşacağı.
Umut edin, umut edelim hâlâ.

Umut edin hâlâ.
O vahşi kıpırtı şen şatır edâsıyla
miskin şiire duyduğu kinle
kuşaklar boyu ipliğini çıkarıyor pazara.

HAYATIN VE UMUDUN ŞARKILARI, KUĞULAR VE ÖBÜR ŞİİRLER'DEN
(CANTOS DE VIDA Y ESPERANZA, LOS CISNES Y OTROS POEMAS, 1905)

HAYATIN VE UMUDUN ŞARKILARI

Bendim, daha dün habersiz
mavi dize ve yalın şarkıdan,
gecem geçmezdi bülbülsüz,
sabahları günün tarlakuşu olan.

Düşlere vermiştim sanki bahçemi,
içi silme gül ve yitik kuğular,
düşlerdi yine kumrulaın sahibi,
onlarındı gölllerde lirler ve sandallar;

kocamış kalmıştım onsekizinci yüzyılda,
Huga'ya esir, Verlaine'e özenen,
küstah ve kozmopolittim, moderndim oldukça,
gittim bitip tükenmez yanılsamalar peşinden.

Tırmandım acıyı çocukluğumdan beri;
gençliğim... gençliğim benim miydi?
Gel gör ki hâlâ baştan çıkarır beni
güllerdeki hüznün o hoş kokusu.

Gemsiz taydır koşturan içgüdüm,
gemsiz tay, gençliğimin bindiği;
kuşakta hançer taşır, bâde içerim,
düşmez elimden yine de her ikisi.

Bahçemde güzel bir heykel gördüm,
oyulmuştu mermerden ve canlı etten;
kapılıverdi ona genç gönlüm;
aklımı, kalbimi, ruhumu fetheden.

Utandım dünya karşısında;
böyle sessiz olmak varmış meğer;
çıkmadım tatlı bahara
ezgi saati değilse eğer...

Akşam alacalanmış, çekilmiş el ayak,
vaktidir gurubun ve usuldan öpüşlerin,
madrigalin, büyünün saati çaldı çalacak,
"sana tapıyorum"un, "ah" diye iç çekişlerin.

Tatlı bir oyundu eskiden bunlar
billurun gizemli gamlarından,
Grek Pan'ın notalarıyla bir tekrar
ve bir demet latin havalarından,

besbelli keyifle ve dipdiri coşkuyla
erkek uyluklu, keçi toynaklı
alnında Satir'in iki boynuzuyla
aniden doğmuş bir heykel vardı.

Gongoravari Hamaset içinde
soylu kadınıyla büyüledi beni Verlaine,
böyle hemhal oldum kutsal iştiyak ile,
aşkın bir duygu ile insan gönlünde;

hep sıkıntı, hep taşkınlık, saf coşku
ve yaban güç; riyakâr olmadan,
düşmeden komediye, edebiyata takılmadan,
içten bir yürek koymuşsam, kendim olarak.

Kızıştırmıştı arzumu o fildişi kule;
tek isteğim kapanmaktı içime,
karanlıklardan uçurum biçtim kendime,
susadım gökyüzüne, acıktım uzaya ordan yine.

Tuz çekmiş bir sünger gibiydim
denizin özsuyunda, tatlı ve nazikti
tıkabasa acı dolu kalbim,
çekmiş dünyayı, eti ve cehennemi.

Yine de şükreder Tanrı'ya vicdanım,
bu olgun halim çıkarır beni ermiş katına;
ne kadar yüklenirse varoluşum,
balını sunardı Sanat bütün hırçınlığıyla.

Kurtardım aklımı o sefil düşüncelerden,
soylu sularda yıkandı ruhum,
usanmadı kalbim diyar diyar gezmekten,
giyindim kutsal ormanını ezginin.

Ah, kutsal orman! Ah o derin belirti
ilahi bir yürekten gelen!
Ah o bereket çeşmesi,
özünde kaderi yenen erdem!

Eşsiz ormanı karmaşık gerçeğin,
orada yanar ve yaşar ten ve fizik uçar;
zina esnası utanmaz Satir'in,
maviyle sarhoşlaşmış Filomela atar tutar.

Düş incisi ve aşkın müziği
göbeğinde yeşil defne çiçeğinin
incecik Hipsipila emer gülleri,
bir sap sıkıştırmıştır Faun arasına dişlerinin.

Tanrı bile gider kösnüyüp dişinin ardısıra,
çıkıverir Pan'ın kavalı çamurdan;
sonsuz hayat bırakır tohumlarını toprağa,
yüce Birlik'in ezgisidir tomurcuklanan.

Çıplak olmalı ruh oraya girdiğinde,
titremeli arzuyla kutsal heyecan içinde,
yaralayıcı kenger ve sivri diken üstünde;
düş görür, titreşir ve şakır böylece.

Hayat, ışık ve gerçek, arzunun bu üç ateşi
sonsuza kadar yakar gönülleri;
dile gelir saf sanat bir Hıristiyan gibi
Ego sum et veritas et vita!

Kördür ışık ve bir muammadır hayat,
karanlıklar içinde erişilmez hakikat;
vermez asla sırlarını ketum marifet,
ve o eşsiz sır ısırır gölgelere saklanarak.

Böyle içten olunur, böyle kudretli;
böyle yalın olunur, yıldız gibi parlak:
Ondan akan billurdur sesi,
bir su kaynağında ruhu fısıldayarak.

Buydu işte amacım, saf ruhtan
kendi yıldızını yapmak, çınıltılı bir kaynak,
delirip tan yerinden ve söken şafaktan
edebiyatın olanca şiddetine yaslanarak.

Mavi tanyerinden alır biçemini,
ilhamını ilahi esrimelerden,
puslu ve usul bir ses kavalının tek üflediği
ve şafak, güneşin oğlu lirimdeki tellerden.

Bir oyuk açtı vurdukça kaya;
vurdukça sivrildi ok hışımla.
Kayanın açtığı oyuk buluştu dalgalarla
ve duyuşun oku karışıverdi rüzgâra.

Güçlü ve dingin olmadaymış erdem;
her şeyi saran bir gönül ateşiyle;
kine ve ölüme galip gelen,
Belen'e doğru... geçiyor kervan!

TROPİK AKŞAMI

Gri ve hüzünlü bir akşamdır.
Görürsün kadife denizi,
görürsün ki ağrımaktadır
gökyüzünün derinlikleri.

Yükselir uçurumlardan
acılı iniltiler ve çınlar.
Bir dalga vardır ağlayan
şarkı söylediğinde rüzgâr.

Selamlar sisten kemanlar
ölüp giden güneşi.
İlahi söyler ak köpükler:
Davut peygamber mezamiri.

Tuhaf bir senfoni çalar
ufkun borazanı,
titreşir dağlar
duyunca bu sedayı.

Keşke görmeseydim bunları...
Safi gürültü olsaydılar,
rüzgâra korkunç bir aslanı
armağan gibi sunsaydılar.

BAHARDA HAZAN ŞARKISI

Gençlik, ah ilahi hazine,
gidersin dönmemek üzere!
Ağlamak ister, ağlayamam bazen...
Bazen de ağlarım hiç istemeden...

Kimler yer bulmadı ki
kalbimin kutlu tarihinde.
Bir kız vardı, bu dertli
ve acılı dünya içinde.

Şafağın saflığıyla bakardı;
bir çiçek olurdu gülümsediğinde.
Gece ve acı elinden çıkmış saçları
gölgelerin koyu renginde.

O zamanlar çocuk gibi utangaçtım.
Bir kadındı o tüm doğasıyla,
pahalı bir kürk gibi geldi ona aşkım,
o Salome ve Herodias'tım.

Gençlik, ah ilahi hazine,
gidersin dönmemek üzere!
Ağlamak ister, ağlayamam bazen...
Bazen de ağlarım hiç istemeden...

Daha duyguluydu ikincisi,
eğlerdi gönlümü o dilbaz,
öylesine sevecendi ki,
onun gibisi bir daha bulunmaz.

Ama o yorucu şefkati
dönüşüverdi korkunç bir tutkuya.
İsterik biri oluverdi,
varla yok arası bluzlar sırtında.

Düşlerime girer hâlâ sarılması,
sanki bir güvercin yavrusuna kuğurur...
Ama öldürdü o küçük, perişan yavruyu
ışıktan ve sadakatten mahrum bırakıp.

Gençlik, ah ilahi hazine,
gidersin dönmemek üzere!
Ağlamak ister, ağlayamam bazen...
Bazen de ağlarım hiç istemeden...

Ama o nafile yıllara rağmen
son bulmadı aşka susuzluğum;
ak düşmüş saçlarımla hep ben
bahçedeki güllere yakın durdum.

Gençlik, ah, ilahi hazine,
gidersin dönmemek üzere!
Ağlamak ister, ağlayamam bazen...
Bazen de ağlarım hiç istemeden...

Böylece altın bir şafağa sahip oldum ben!

SALYANGOZ

Antonio Machado'ya

Pek zarif incilerle bezeli
som altından bir salyangoz buldum plajda;
değmiş ona Avrupa'nın ilahi elleri
kesiştiğinde dalgalar tanrısal boğa üstünde.

Üfleyince salyangoza götürüp dudaklarıma
devindi şöyle bir deniz kızlarının yankısıyla,
kulak verince onlara, mavi maden ocaklarının
gizli definesini anlattılar fısıltıyla.

Böylece buldu beni acı rüzgârların tuzu
şişmiş yelkenlerinde demir almış Argos gemisinin
aşka geldiğinde yıldızlar alemi Jason'un düşlerinde;

bir söylenti duyuyorum denizden ve bilinmeyen bir hece
ve derin dalgalarıyla bir rüzgâr kabarıyor içimde...
(Gitgide beliriyor salyangozun yüreği.)

GRİ MAJÖR SENFONİ

Deniz cıvalı, uçsuz bir cam gibi
yansıtır levhasını çinko bir gökyüzünün;
uzak kuş sürüleri kirletir
cilalı tabanını solgun grisinin.

Güneş toparlak ve
donuk bir vitray gibi
hasta adımıyla yürür doruğa;
dinlenir gölgede deniz rüzgârı
yastığıdır kara trompeti.

Kurşuni karnının dalgaları salınır
iskelenin altında inlercesine.
Düşünür o denizci, Kaf diyarının,
uzak sisli bir ülkenin sahillerini
halatın üstünde oturmuş, tüttürürken piposunu.

Şu ihtiyar deniz kurdu. Kavurmuş yüzünü
Brezilya güneşinin yalaz ışınları;
görmüşler içerken bir şişe cinini
Çin denizlerinin yaban tayfunları.

İyot ve güherçileden kötü kokan köpük
tanır öteden beri kırmızı burnunu,
kıvırcık saçlarını, atletik pazularını,
yelken bezinden kepini, pamuklu yeleğini.

Tütünden çıkan duman bulutunun ortasında
görür o ihtiyar uzakları, sisli diyarı,
sıcak ve altuni bir akşam
yelkenleri salınmış çektirgeyle çıktığı.

Tropik siestası. Uyur deniz kurdu.
Ve sarıp sarmalar onu grinin tüm tonları.
Sanki yumuşak dev irisi bir gölge kalemi
siler ufuğun kavisli çizgisini.

Tropik siestası. İhtiyar ağustosböceği
dener boğuk sesli, emektar gitarını
ve ses verir çekirge tekdüze bir solodan önce
kemanın tek teli üzerinde.

GÜZDEN KALAN

Biliyorum birileri çıkıp: Şimdi niye
söylemez şarkısını bıldırın, o ezgili taşkınlıkla? diyesi.
Onlar görmeyenlerdir saatin derin eserini,
dakikanın emeğini ve senenin mucizesini.

Ben, zavallı ağaç, meyvaya gebe, melteme sevdalı,
Serpilmeye durduğumda, bir gizem ve tatlılık yüklü;
geçiyor madem dipdiri gülümsemenin zamanı:
Verin fırtınaya sürüklesin gönlümü!

YOK ÖLÜME ÇARE

Talihlidir ağaç, zor ulaşır ona duygular,
can duygudan yoksunluğu sertleştirir taşı,
yoksa ne bilinçli yaşamdan engin sancı,
ne can taşımaktan daha büyük bir acı var.

Varolmak, öyle habersiz ve menzilsiz;
bir kaygı sadece varım diye, ve önü hep dehşet...
ve yarın öleceksin, yine mecalsiz,
neye yarar yaşamla gölgelerle üzülmek.

Bilemeyiz, olsa olsa bir vehimdir bizi saran
ve ettir duyumsanan taze salkımlarından,
bir mezardır kasvetli kollarıyla başımızda duran,
ne biliriz neresidir gittiğimiz,
ne gelişimiz hangi diyardan?

GEZGİN ŞARKI'DAN (EL CANTO ERRANTE, 1907)

VAY Kİ!

Burada, latin denizin kıyısında,
dosdoğru konuşacağım,
Tünemişim bir taşa, zeytin ve şarapla,
ben ve kocamışlığım.

Ah, ne yaşlıyım, ulu tanrım!
ah, ne yaşlıyım ben!...
Nerden gelir benim şarkım?
Ya nereye giderim böyle ben?

Kendimi tanımak var ya,
mal olmuştur bana
nice uçurum anına,
nasıl biriyim, hangi zamanda?

Hep bu latin aydınlık,
bana kör kuyulardan
çıkışı gösteren ışık,
bendim o ben olmayan.

Başım göğe erercesine mutlu,
bilirim sahip olduğumu
rüzgârın sırlarına artık,
hem toprağın, hem denizin...

Kalmış gibi çöller içinde
bastım feryadı;
bakınca ölgünleşen güneşe
koyverdim gözyaşlarımı.

NOKTÜRN

Siz kulak dayayanlar gecenin kalbine,
hafif bir pırıltı, yeri belirsiz bir seda,
bir kapı örtülüşü, bir araba gürültüsü ötede,
bunlardır duyduğunuz amansız uykusuzlukta.

O esrarlı sessizlik demlerinde,
unutulmuş hücrelerinden çıktığı zaman,
ölüler saatinde, el ayak çekildiğinde,
bu acılı, doğurgan dizeler dökülür olmuş dudaklarınızdan!...

Boşaltırım onlara acılarımı bir vazo gibi;
bayramların hüznü, yüreğimin sızısı,
çiçek sarhoşlaması, ruhumun acı özlemi
balıtsız afetler ve uzak anılardan kalanı.

Varlığımda yokluğun belli ki keder,
hep sultanlık kârıdır yağmaya verdiğim,
ân olur akla hiç doğmadığım düşer,
oldum olası zaten rüya alemindeyim.

Derin sessizliğin ortasına ne varsa giden,
yeryüzü hayallerinin bastığı karanlıkta,
bir yankıdır dünyanın kalbinden gelen
benim şu zavallı kalbimi parçalayıp, sarsmaya.

GÜZ ŞİİRİ VE ÖBÜR ŞİİRLER'DEN
(POEMA DE OTONO Y OTROS POEMAS, 1910)

GÜZ DİZELERİ

Hoş bir koku alır sana düştüğünde gönlüm;
öyle tatlıdır ki bakışın, işler derinlere.
Tanırsın dudaklarında mutluluğunu yeryüzünün,
köpüğünün aklığıdır ayaklarının dibinde.

Geçip giden sevdanın güzelliği ne kadar kısa,
sunar aynı yazgıyı neşeye ve kedere de.
Bir saat önce bir ad kazıdım kara;
bir dakika önce yazdım aşkımı kum üstüne.

Sarı yapraklar düşer kayın korusunda,
pek çok âşığın çift çift dolaştığı.
Ve hayali bir şarap kalır güzün kupasında
senin güllerinin, baharın yapraklarının döküldüğü.

AKŞAM EYYAMI

Geçip gitti ya siesta
Günbatısı'nın saati yaklaşmakta,
bir serinlik yayıldı ortalığa
Tropik güneşinin kavurduğu kıyıda.
Tatlı bir heyecan var deniz rüzgârında,
tutuşmuş bir koru Batı taraflarında
mor bir alevin ışıltısıyla.

Okunaksız bir yazı bırakır
kum üstünde yengeç izleri.
Basıldıkça çıtırdayan bir halı serilir
deniz kabuklarından, pembe altın hüzmeli,
deniz yıldızı kırıntıları ve minik salyangozlardan,
o nağmeli kıyıda.

Ortaya çıktığında Venüs tüm ışıltısıyla,
ilahi akşamın o yüce sevgisi
çınlayan dalgalardadır derim,
lir seslerinde, deniz kızlarının şarkılarında belki.
Bir sabah yıldızı daha gönlümde,
yanıyor o da Venüs misali.

ARJANTİN ŞARKISI VE ÖBÜR ŞİİRLER'DEN
(CANTO A LA ARGENTINA Y OTROS
POEMAS, 1914)

EKMEĞİMİZİN SAHİBİ

Babamızsın sen, o yüce ve ezeli
hünerini o modernlerin
hayranlıkla seyrettiği
alçakgönüllü efendimizsin.
Durur su perisi eski pınar başında,
bir şeyler vardır beyazlığında,
soluk alan ya da kaskatı kalan,
hoş bir koku taşır sarılışında.
Bir görmeli o canlı çiçeği
ya da salman heykelciği,
sanki gülden, kardan kesilmiştir,
bize ruh ve aşk verir.
Topraktır ekmeğimizin sahibi,
gölgelenmiş evrenle,
adı çıkmış yücelere,
daha neler neler var içinde,
Gül artık bizim de yüzümüze
hayallerin ve şarkılarınla şen saltanatından,
dön artık azgın kadınlar sürüsünün
kirlettiği bahçelere.
Bir keder alır beni hep yaşadıkça,
önümde açılıverdikçe kırların,
kâh gökyüzünün ulu boynuzlarındayım,
kâh yerde ayacıklarında bir oğlağın.
Ritmini ver bize, ölçü ve ayak ver
uymak için aşk çığıran şarkına,
saygındır aşk senin kavalından çıkarsa,
her sabah bizim aşkımızı çalarsa.
Aşk kırgınlıklarıdır ruhun azabı
senin koynunda geçerek kendimizden,
varsa eğer çekmeyen aşk ıstırabı
bağışlanmayı beklemesin hiç senden.

ALTIN DİZE

Uzanıp yattım bugün saf bir tazenin yancağızına
beyaz bir okyanusun kıyısına uzanırcasına,
yanan bir yıldızın merkezinde
rahvan uzayda.

Uzaklardan bakan o yeşil gözlerinde
ağar ışıklar su buharı gibi,
ışıltılar ve cezbedici kıpırtılar
dipdiri bedeninde.

Göğsün bir ateşte birleşen iki ad sanki
kaynaştırmış iki uyanan diyarı,
iki ırmak gelir ayaklarınla,
gürül gürül ve arınmış.

Dolu dolu geçmiş altın bir mevsim
bedeninin enlem ve boylamlarında,
dökülmüş meyvalarla dolu
ve yıkıcı bir gizle.

GEÇ VE UNUT

Bu benim belam: Düşlemek

Seyyah olup da bilinmez diyarlarda
yolunda daha gökçe bir yol bulurum sanma;
yazgım, ey seyyah, senin de yazgınsa,
bulunur mu elinden tutan benden başka?!
Bilmelisin ki hiçbir zaman varamayacaksın menzile;
taşırsın seni kemiren ölümü ta içinde,
bir kurt gibi insani cevherinde...,
insani ve kutsal cevherinde!
Devam et sukünetle! Ah, yollara hükümlü!
görsen de pek ırak düştüğünü
düşlediğin o bilinmez ülkenin...
Ve bir beladır düşlemek. Geç ve unut,
dalar kalırsan düşlerine bir kere, dalar kalırsın
gitgide solan ömür ateşine.

HÜZÜNLE, DERİN HÜZÜNLE...

Bir gün hüzün dolmuş akıyordum ben
su misali bir çeşmeden.

Tatlıydı gece, Arjantinliydi. Ağlıyordu.
İçini çekiyor. Hıçkırıyordu.
Ve şafak, kuvars rengi donukluğu
gizemli bir sanatçının gözyaşıyla buğulu...

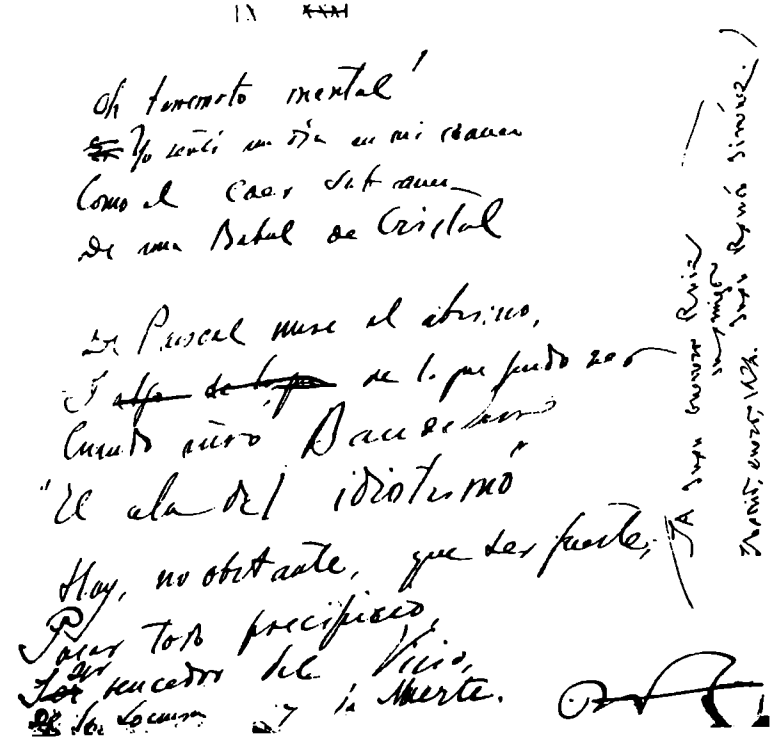
Bendim o sanatçı, sırrı içine gömülü,
çeşmenin suyu dolanırken gönlümü.

BAŞTAN ÇIKMALAR

Tarifsiz acılar gören gözlerim,
bahtım gibi karalar bağladılar;
İsa'dan beri çile çekerim,
hüzünlüdür ruhum ölene kadar.

Kimi günahkâr, kimi inanmış,
kimi din değiştirip kâfir;
İsa'dan beri çile çekerim,
hüzünlüdür ruhum ölene kadar.

Bendendir, ah, bu naçiz varlıktan doğar
zavallı ruhumun ezgileri.
İsa'dan beri çile çekerim,
hüzünlüdür ruhum ölene kadar.

R. Dario'nun elyazısıyla bir şiiri

EK

Bir hüsnühat isterdim kûfiden
Ezgili bir dize yazmak için sana, ipeğinden
Ve altınından Doğu'nun, zarafetinden Asya'nın ve
görkeminden,
Bağdat ya da Şiraz'ın onurlu dudaklarından süzülen.
Ortaçağ keşiflerine ait bir yazı ya da
Büyük harfleri dua veya ayinden alınma,
Mavi zeminli minyatürler, altın rengi ve eflatuni,
Manzumeler düzmek için sana, arsız şair işi,
Onuruna bakirenin – olmazsa – kanlı canlı tene çizili,
Gül gül olmuş, tiril tiril, duygu yüklü.
Desem ki dişi bir meyva, üzüm veya allanmış elma
Kutsadığım o arsız manzumlarımda;
Hem pek cılızdır benim hüsnühatım, belki kaba saba:
Al koru istersen onu, ki benzer sinek ayacıklarına.

1887

Âşık değilsen eğer, bırak kapını çalsın aşk,
âlem dediğin ağrıtacak
sen gittikçe, dipsiz olacak,
mutluluk ve keder aynı zamanda vuracak.

Sözün özü: Bir uçurumdur aşk,
gölge ve ışık, şiir ve manzum,
orda nice nesnenin sureti, mahzun
ve aynı zamanda neşeli yansıyacak.

Sefalettir o, dehşettir tarifsiz,
fakat onsuz yaşamak da imkânsız.

1888

NOTLAR

Sayfa

9 Rubèn Dario'nun doğduğu Metapa, bu gün Ciudad Dario (Dario Şehri) olmuştur.

10 Orta-Amerika'nın birliği, cumhuriyet ve demokrasi düşüncesinin kökleri 18. yüzyılın sonlarına dayanır. Bu düşünce ve mücadelenin en büyük ismi hiç kuşkusuz ki Simon Bolivar'dır.
"Mio Cid" Kastilya dilinde yazılmış, günümüze kadar ulaşan ilk epik şiirdir. Eserin kahramanı "Cid Compeador" veya Mio Cid'in adıyla anılmaktadır. İspanyollar'ın milli kahramanı olan, soylu Rodrigo Diaz de Vivar (Cid), Endülüs Arapları'ndan pek çok şehri savaşarak kurtarır. Dürüst ve cesur bir kişiliğe sahip olan Cid, kimi zaman müslümanlarla birlikte, ahlâksız bulduğu Hıristiyan beyliklerine karşı da savaşmıştır. Bu özelliklerinden dolayı müslümanlar ona "Seyyid" adını vermişlerdir. Bu ad Kastilya diline "Cid" olarak yerleşmiştir.
Mio Cid Destanı gerçeğe uygun olup, üç bölüm halinde 3730 dizeden oluşmaktadır.

11 İspanya'da romantizm tam olârak 1835 yılından sonra egemen olmuştur. Bu tarih, VII. Fernando'nun baskısından Fransa'ya kaçan liberallerin dönmesine rastlar. Liberaller Fransız romantizminin etkisini taşıyorlardı.

Espronceda José de: (1810-1842) Romantik İspanyol şairi ve monarşi karşıtı eylemci. Son derece serüven dolu bir yaşamı oldu. Henüz 7 yaşında iken krallık rejimine karşı örgüt kurduğu söylenir. 14 yaşında tutuklanmış; ömrü hep sürgünlerde geçmiştir.
Zorrilla, Jose : (1817-1893) Lirik şair ve oyun yazarı. Yazdığı oyunlar ve şiirler döneminin popüler olmuş eserleridir. Eski İspanyol halk anlatı geleneğini yorumladı.
Neoklasik dönem: V. Felipe'nin 1701 yılında kral olmasıyla, Fransız asıllı bir hanedan İspanya'yı yönetmeye başlamıştır. Böylece geleneksel yaşamda Fransız tarzı benimsenmeye başlamıştır... Edebiyatta ise gerçeğe uygunluk, akılcılık, evrensellik ve toplumun eğitimini gözeten bir tarz benimsenmiştir.
Quintana Manuel José: (1772-1857) Romantizm ve neoklasik dönemin büyük şairi ve düzyazı ustası.
Bécquer, Gustavo Adolfo: (1820-1870) Geç romantik dönemin büyük İspanyol şairi. İspanyol eleştirmenler onu modern İspanyol şiirinin başı olarak değerlendirirler.
José Maria de Heredia: (1842-1905) Küba'nın dünyaca üne sahip ilk büyük şairi. Modern parnasyen şiirin öncülerinden.
Coppee, François: (1842-1908) Fransız şair ve oyun yazarı.
Mendes, Catulle: Modern parnasyen şiirin öncülerinden. Önemli bir estet.
Gavidia Francisco: (1863-?) El Salvadorlu romantik şair. Gazeteci, tarihçi ve politikacı. Dönemin yabancı edebiyatlar uzmanı.

12 Abrojo: Dikenli engel anlamına gelen bu sözcük bir şiir tarzının da adıdır. Bu çalışmada "Taşlamalar" karşılığı uygun görülmüştür.
Campoamor, Ramon de: (1824-1901) Romantik İspanyol şairi.

14 Kastilyanca, yaygın adıyla İspanyolca, halkın konuştuğu Latinceden türemiştir. Yerel diller ve istilalar nedeniyle başka dillerle karışmıştır. Kastilyancaya Arapçadan sayısız sözcük geçmiştir.

15 Estrada, Domingo: (1850-1901) Guatemalalı romantik şair. Lugones Leopoldo: (1874-1938) Arjantinli modernist şair ve gazeteci. Sosyalist olarak tanınmış, fakat daha sonraları nasyonalizme varan ideolojik bir çizgisi olmuştur. Jorge Luis Borges'in esinlendiği bir şairdir.

16 Bartolome de las Casas: (1474-1566) Yerlilerin piskoposu olarak anılır. Özgürleştirdiği yerlilerle ortaklaşmacı bir ekonomik-sosyal düzen kurmuştur. Ahlâkçı bir denemecidir.

20 Chacano, Jose Santos: (1875-1934) Perulu modernist devrimci şair. Yerlileşmenin öncüsü olarak mundonovismo akımının kurucusu olmuştur. Fırtınalı bir yaşamı oldu. Bir eleştirmeni öldüren Chacano, Şili'nin Santiago şehrinde öldürüldü.

25 10 Haziran 1881'de Leon'da yayımlanmıştır.

26 Eylül 1885.

61 *Filomela*: Şiirde "bülbül".

62 *Kentaur*: Mitolojide insan başlı, at biçimindeki yaratık.

70 Gongora Luis de: (1561-1625) Kordobalı şair. "Altın Çağ" (Siglo de Oro) diye bilinen İspanyol şiiri döneminin ilk büyük şairi. İtalyan tarzını, Galiçya tarzıyla birleştirmiştir. Popüler ritimler yaratmıştır. Dario onun süslü dilinden etkilenmiştir. Kendi adından gelen Gongorismo'nun kurucusudur. Barok şiir İspanya'ya onunla birlikte girmiştir. Aşırı benzetmeler, yeni sözcük türetimi, sözcüklerin ışık, renk ve müzik etkisi yaratan özelliklerinin keşfi bu dönemin özellikleridir.

73 *Hipsipila*: Gökbilimde 587. yıldız.
Faun: Mitolojide yarısı keçi, yarısı insan tanrı.

74 *Ego sum et veritas et vita*: Benim hem hakikat hem yaşam.

81 Machado, Antonio: (1875-1939) Sevilla'da doğmasına karşılık, Endülüs bölgesini değil, Kastilya'yı yazmıştır. İlk şiir kitabında modernismonun etkisinde kaldı. Paris'te Rubén Dario ile tanışmış, ilk şiir kitabını daha basılmadan ona okumuştur.
Jason: Argonotlar'ın başı.

103 Bu şiirin altındaki tarih 1916'dır.

107-108 Dario'nun kitaplarına girmemiş olan bu iki şiir, İspanya'nın Albacete kentinde yayımlanan *Barcarola* adlı edebiyat dergisinin Şubat 1994 sayısından çevrilmiştir.

A.Ö.

RUBÉN DARIO'NUN KISA YAŞAMÖYKÜSÜ

1867 18 Ocak'ta Metapa'da doğdu.

1874 Leon şehrinde anneannesinin yanında okula başladı.

1877 İlk şiirlerini yazmaya başladı.

1879 Şiirleri yayımlandı ve eleştirmenlerden ilk değerlendirmeleri aldı.

1881-1883 Liberal politikanın savunucusu olarak Kilise'ye ve despotluğa karşı pek çok şiir kaleme aldı.

1882 Managua'daki Doğu Enstitüsü'nü bitirdi. Yine aynı yıl gazetecilik yapmak üzere El Salvador'a gitti. Orada en büyük dostu Francisco Gavidia ile tanıştı.

1883 Ünü başkent Managua'daki edebiyat çevrelerine yayıldı.

1884 Şili ile Peru arasında savaş çıktı. Dario ilk yurtseverlik şiirini büyük sempati beslediği Şili için yazdı.

1885 Nikaragua Ulusal Basımevi'ne şiirlerinden bir seçmeyi *Epistolas y* poemas (Risaleler ve Şiirler) adıyla teslim etti. Bu seçme hemen basılmış olmasına rağmen, ancak **1888** yılında Dario Şili'de bulunurken okurlara sunulacaktır.

1886 Yine gazetecilik yapmak üzere Şili'ye gitti. İlk önemli kitabı olan *Mavi*'yi burada yayımladı.

1889 Şili'den ayrıldı.

1892 Kosta Rika'da bulunduğu sırada Amerika'nın keşfi törenlerine katılmak üzere seçilen bir delegasyonda yer alarak İspanya'ya ilk yolculuğunu yaptı.

1893-1898 Buenos Aires'de konsolos olarak çalıştı. Buradan çıkan "La Nation" gazetesinin muhabiri olarak Avrupa'ya gitti. Paris ve Majorka'da kaldı.

1898-1901 İspanya ve Fransa'da *Hayatın ve Umudun Şarkıları*'ndaki şiirleri yayımlattı. Yine bu yıllar arasında İtalya, İngiltere, Belçika, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Afrika'ya ziyaretlerde bulundu.

1906 Birkaç ay Amerika'da yaşadı. Yine aynı yıl içinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde yapılan Pan-Amerikan Kongresi'nde Nikaragua'yı temsil etti.

1907 *Gezgin Şarkı* adlı kitabını yayımlattı. Bu yılın sonunda Nikaragua'ya döndü.

1908 Nikaragua'da yaşarken devlet başkanı tarafından Madrit'e Nikaragua konsolosu olarak tayin edildi. Bu görevini 1910 yılına dek sürdürdü.

1909 İzlenimlerini kaleme aldığı *El viaje Nicaragua y tropical Intermezzo* (Nikaragua'ya Seyahat ve Tropikal Intermezzo) adlı kitabını yayımladı.

1910 Yine Paris günleri... Dario aynı yıl, Meksika ve Küba üzerinden tekrar Paris'e döndüğü bir seyahat yaptı. *Güz Şiirleri*'ni yayımladı.

1912 Bu seferki gezi turu Paris-Buenos Aires-Paris oldu.

1914 Paris'ten Barcelona, oradan New York'a, buradan da Guetemala'ya gitti. I. Dünya Savaşı başlayınca hasta ve çok yoksul bir durumda Nikaragua'ya döndü. Konferanslar vermek üzere Amerika'ya gitti. Burada zatürreye yakalandı.

1916 6 Şubat'ta "memleketim" dediği Leon'da öldü.

ŞİİR ADLARI DİZİNİ

Akşam Eyyamı **96**
Altın Dize **100**

Bahar Demleri **51**
Baharda Hazan Şarkısı **77**
Baştan Çıkmalar **103**

Ekmeğimizin Sahibi **99**

Geç ve Unut **101**
Gri Majör Senfoni **82**
Güz Dizeleri **95**
Güzde Kalan **85**

Hayatın ve Umudun Şarkıları **67**
Hüzünle, Derin Hüzünle **102**
Hüzünlü Dizeler **26**

Noktürn **91**

XXXIV. Sonat **59**

Öndeyiş **30**

Paul Verlaine'in Ölümüne İlahi **31**

Salyangoz **81**
"Sotto Voce" **25**

Tropik Akşamı **76**

Vay ki **89**
Venüs **55**

Walt Whitman **56**

Yok Ölüme Çare **86**

İLK DİZE DİZİNİ

Ah, ilham, altın perde ve tınlayan tel **28**
Akıldan yanayım, tanrıtanımazım **41**
Âşığım solgun yüzlere **40**
Âşık değilsen eğer, bırak kapını çalsın aşk **108**

Babamızsın sen, o yüce ve ezeli **99**
Babasın hem de usta sihre, üstatsın göklerdeki lire **61**
Bendim daha dün habersiz **67**
Biliyorum birileri çıkıp: Şimdi niye **85**
Bir gün hüzün dolmuş akıyorum ben **102**
Bir hüsnühat isterdim kûfiden **107**
Böyle usul bir dilde kalırım, aşkım benim **25**
Burada, latin denizin kıyısında **89**

Demirden bir ülkede yaşar ulu ihtiyar **56**
Deniz cıvalı, uçsuz bir cam gibi **82**

Evet, yazdım ben bu Taşlamaları **30**

Geçip gitti ya siesta **96**
Gençlik, ah ilahi hazine **77**
Gördüm işte, şu aşk meselesinde **26**
Gri ve hüzünlü bir akşamdır **76**
Güllerin ayı. Uyakların göçürür ayağı **51**

Her kim olursa caddelere **39**
Hoş bir koku alır sana düştüğünde gönlüm **95**

Hoş kokulu bir dükkânda **33**
İri, şahane gözleriyle **38**

Kederlendirirdi beni acılı anılarım o durgun gecelerde **55**
Koyardı o şair dizelerine **35**

Nasıl tarif edersiniz, sevgili dostum **32**
Ne acılar çekti o fakir **36**
Neler oldu böyle? Tat vermiyor **44**

O acılı günler **31**

Öperken delice bir hırsla **42**

Pek zarif incilerle bezeli **81**
Prenses üzgün... Prensesin nesi var **59**

Ruhumda yağ dolu bir mihrabın **27**

Salla, salla güzel kız **34**
Şatafatlı bir kitapta örnek olsun diye **47**
Seyyah olup da bilinmez diyarlarda **101**
Sevgilim geliyor gece **48**
Siz kulak dayayanlar gecenin kalbine **91**

Talihlidir ağaç, zor ulaşır ona duygular **86**
Tanrının kuleleri! Şairler **64**
Tarifsiz acılar gören gözlerim **103**
Tasam yok senden yana, anne **43**

Uzanıp yattım bugün saf bir tazenin yanına **100**

Yüzüme bir bak **37**

KISA BİBLİYOGRAFYA

Obras desconòcidos de Rubén Dario escritas en Chile y no recopilaedas en ninguno de sus libros (Rubén Dario'nun Şili'de Yazdığı Bilinmeyen Ürünleri ve Hiçbir Kitabında Yer Almamış Şiirleri.) Raul Silva Castro. *Universidad de Chile,* 1934.

Los primeros cuentos de Rubén Dario, (Rubén Dario'nun İlk Öyküleri) Ernesto Mejia Sanchez, *Ediciones Studium,* 1951.

Rubén Dario, castisismo y americanismo, (Rubén Dario, Geleneğe Bağlılık ve Amerikanizm.) Arturo Torres-Rioseco, *Cambridge,* 1939.

Rubén Dario y su creacion poetica (Rubén Dario ve Şiirsel Yaratısı.) *La Plata,* 1934.

La poesia de Rubén Dario, (Rubén Dario'nun Şiiri.) Pedro Salinas, *Editorial Losada,* Buenos Aires, 1948.

Rubén Dario, Jaime Concha. *Jucar,* Madrit, 1975.

Leccion de Rubén Dario (Rubén Dario'nun Öğretisi.) Ramon De Garciasol, *Taurus,* Madrit, 1961.

Direciones del modernismo, (Modernizm Yönleri.) Ricardo Gullon, *Gredos,* Madrit, 1963.

El modernismo, Juan Ramon Jimenez. *Aguilar,* Madrit, 1962.

Este otro Rubén Dario. (Bir Başka Rubén Dario.) Antonio Oliver Belmas, *Aguilar,* Madrit, 1969.

Literatura y sociedad en America Latina: el modernismo, (Latin Amerika'da Edebiyat ve Topluluk: Modernismo) Francise Perus, Mexico, 1976.

Antologia comentada del modernismo (Modernizmin Eleştirel Antolojisi.) Porrata Y Santana, *California State University,* 1974.

La dramatica vida de Rubén Dario (Rubén Dario'nun Dramatik Yaşamı.) Edelberto Torres, Guetemala, 1952.

Adnan Özer 1957 yılında Tekirdağ'ın Gazioğlu köyünde doğdu. İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Fakültesi'ni bitirdi. İlk şiir kitabı Ateşli Kaval'ın (1981) ardından, Çıngırağın Ölümü (1983), Rüzgâr Durdurma Takvimi (1985) ve Cemal Süreya Şiir Ödülü'nü kazandığı Zaman Haritası (1992) adlı kitaplarını yayımladı. Pablo Neruda, Octavio Paz, Federico Garcia Lorca, Antonio Machado'nun şiirlerini Türkçe'ye kazandırdı. Düşler adlı şiir dergisini yönetiyor.

KAVRAM YERYÜZÜ ŞAİRLERİ,
çağımızın en seçkin şairlerini, yapıtları ve yaşamlarıyla kapsamlı biçimde tanıtmayı ve dizi tamamlandığında vazgeçilmez bir kaynak olmayı amaçlıyor.
En seçkin çevirmenler tarafından hazırlanan her kitapta, şairlerin bütün şiirlerinden yapılmış bir seçme, incelemeler, notlar, yaşamöyküsü ve şiir adları/ ilk dize dizini yer alıyor.

KAVRAM YERYÜZÜ ŞAİRLERİ'nin yayımlanmış diğer kitapları:
LORCA/Erdal Alova
DESNOS/Eray Canberk
NEZVAL/Turgay Fişekçi
RILKE/Ahmet Cemal
RİTSOS/Cevat Çapan
BACHMANN/Ahmet Cemal
KAVAFİS/Erdal Alova-Barış Pirhasan
WILLIAMS/Güven Turan
BONNEFOY/Ahmet Soysal
REVERDY/Halil Gökhan

besbelli keyifle ve dipdiri coşkuyla
erkek uyluklu, keçi toynaklı
alnında Satir'in iki boynuzuyla
aniden doğmus bir heykel vardı.
Avrupalı hristiyanların kitayı boylu boyunca
İtalya, İngiltere, Belçika, Al-
Söhret peşinde